

Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistus – ennen kaikkea toiminnan muutos digitalisaation avulla

Sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeelliseksi koetun rakenneuudistuksen valmistelu etenee. Uudistuksen eri vaiheissa on korostettu palveluketjun integraatiota, parempia ja toimivampia palveluita, parempaa vaikuttavuutta ja myös kustannusten hallintaa. Näiden asioiden toteutuminen tulisi myös uudistuksen yhteydessä osoittaa tutkimusten avulla todeksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen tavoitteena on tarjota kansalaisille yhdenvertaiset, lainsäädännön mukaiset, riittävät sosiaali- ja terveystalvet. Palvelujen yhdenvertainen saatavuus on kyseenalaistettu sekä lakiin saaduissa lausunnoissa, että tässä numerossa julkaistavan tutkimuksen tuloksissa. Yhdenvertaiseen palvelujen saatavuuteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota uudistuksen edetessä. Yhdenvertaisen palvelujen saatavuuden ei tulisi myöskään nostaa asiakkaan itsensä maksamia kustannuksia esimerkiksi matkustuskustannusten muodossa. Tosin asiakkaalla on mahdollisuus valita tarpeidensa mukaan julkisen tai yksityisen sektorin tai järjestön palveluita. Valinnanvapaus voisi oikein toteutuessaan parantaa yhdenvertaista saatavuutta.

Edellytys eri sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien palvelujen käyttämiselle on, että asiakas/potilastiedot ovat ajantasaisia ja ovat saatavilla kaikilla eri palveluntuottajilla oikea-aikaisesti. Maakunnan yhteinen tietojärjestelmäarkkitehtuuri nähdään perusedellytykseksi tiedonkulun kehittämisessä. Tietojärjestelmien kokonaisarkkitehtuurista tehtyjen suunnitelmien siirtämisessä käytäntöön tarvitaan kuitenkin vahvaa kansallista ohjausta. Tässä numerossa julkaistun tutkimuksen mukaan alueen yhteiset tietojärjestelmät ratkaisevat tiedonkulun haasteet, mutta tämä toisaalta edellyttää sitoutumista yhteisiin tietosisältöihin ja yhteisiin toimintaohjeisiin sekä terveyden- että sosiaalihuollossa. Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen rooli jäänee näillä näkymin arkistoksi, josta kansalainen voi käydä katsomassa omia tietojaan, jos palveluntuottaja on ne sinne tallentanut.

Tietojärjestelmien yhtenäistämisestä sekä digitalisaation toimeenpanosta uudistuksen yhteydessä aiheutuu

myös merkittäviä kustannuksia. Kustannukset tulee nähdä investointeina, jotka maksavat itsensä takaisin ja lisäävät vaikuttavuutta. Julkisen sektorin investointipäätösprosessi tulee vasta valmistuneen Johanna Lammin väitöskirjan mukaan aloittaa analysoimalla vaihtoehtoisia järjestelmiä ja niiden toimintaedellytyksiä (teknologiamuuttuja). Päätöksenteossa tulisi erityisesti ottaa huomioon kolme tekijää: standardit, järjestelmän integroitavuus sekä sopivuus organisaation strategiaan.

Erilaiset tietojärjestelmäratkaisut ja digitalisaation hyödyntäminen mahdollistavat ajasta ja paikasta riippumattomat palvelut. Digitalisaatio mahdollistaa uudelleenlaisen tavan toimia palvelujen tuottamisessa. Erilaisia sähköisiä palveluja voidaan kehittää ja ottaa käyttöön. Sähköisillä palveluilla voidaan myös tukea kansalaisten mahdollisuuksia itse ylläpitää toimintakykyään ja terveyttään. Tietojärjestelmien ja uusien sähköisten palveluiden tulisi tukea sekä asiakkaita että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia mahdollisimman hyvin. Digitalisaatio on mahdollisuus sekä palvelujen tuottamiseen uusilla tavoilla että prosessien tehostamiseen.

Myös asiakaslähtöisyyden ja tiedolla johtamisen vaatimukset aiheuttavat tarpeita asiakas- ja potilastietojärjestelmien kehittämiselle. Varsinaisen asiakas- ja potilastiedon lisäksi tulisi voida hyödyntää toiminnan ohjaukseen liittyviä tietoja johtamisessa. Valmisteilla on lainsäädännön muutos, joka mahdollistaa myös tietojen hyödyntämisen toissijaisissa tarkoituksissa kuten tutkimuksessa ja johtamisessa.

Uudistus on joka tapauksessa ennen kaikkea toimintatapojen muutos. Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen toteutuminen edellyttää hallinnollista ja toiminnallista yhdistymistä sekä muutoksia ammattilaisten toimintatavoissa otettaessa käyttöön tehokkaita ja vaikuttavampia toimintatapoja. Sosiaali- ja terveystalvet sovitaminen yhteentoimivaksi kokonaisuudeksi on suuri muutos, jonka jalkauttaminen käytäntöön vie aikaa.

Kristiina Häyrinen
päätoimittaja